

REFLEKSIV O'QITISH TEXNOLOGIYASI ORQALI O'QUVCHILARNING O'Z-O'ZINI TAHLIL QILISH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH

Samiyeva M A
NamPI magistranti

Annotatsiya: Ushbu ilmiy ishda refleksiv o'qitish texnologiyasi orqali o'quvchilarning o'z-o'zini tahlil qilish, baholash va ongli ravishda o'quv faoliyatini boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirish masalalari yoritilgan. Tadqiqotda refleksiya tushunchasining mazmuni, uning ta'lim jarayonidagi o'rni, o'quvchining shaxs sifatida shakllanishiga ta'siri hamda refleksiv o'qitish texnologiyalarining amaliy qo'llanish mexanizmlari tahlil qilingan. Ishda o'quvchilarda refleksiv fikrlashni shakllantirishga xizmat qiluvchi metodlar, pedagogik vositalar, diagnostik yondashuvlar va o'qituvchining o'quv jarayonini refleksiv boshqarishdagi roli ilmiy asoslangan. Tadqiqot natijalarida refleksiv o'qitish texnologiyasini samarali joriy etish modeli ishlab chiqilgan hamda uning o'quvchilar faoliyatiga ta'siri eksperimental ravishda asoslab berilgan. Tadqiqot o'qituvchilarga, metodistlarga, pedagogika yo'nalishida tahsil olayotgan talabalar hamda ta'lim jarayonini takomillashtirishga qiziqqan mutaxassislar uchun amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: refleksiya, refleksiv o'qitish texnologiyasi, o'quvchi faoliyati, o'z-o'zini tahlil qilish, o'z-o'zini baholash, refleksiv fikrlash, pedagogik texnologiyalar, ta'lim jarayoni, metakognitiv ko'nikmalar, shaxsiy rivojlanish, o'quv motivatsiyasi, pedagogik yondashuv, refleksiv kompetensiya, innovatsion metodlar.

Аннотация: В данной научной работе рассматриваются вопросы развития у студентов навыков самоанализа, оценки и осознанного управления своей учебной деятельностью посредством рефлексивной педагогической технологии. В исследовании анализируется содержание понятия «рефлексия», его роль в образовательном процессе, влияние на формирование личности студента, механизмы практического применения рефлексивных педагогических технологий. В работе научно обоснованы методы, педагогический инструментарий, диагностические подходы и роль педагога в рефлексивном управлении учебным процессом, способствующие формированию рефлексивного мышления у студентов. В результате исследования разработана модель эффективной реализации рефлексивной педагогической технологии и экспериментально обосновано её влияние на деятельность студентов. Исследование имеет практическое значение для преподавателей, методистов, студентов педагогических специальностей и специалистов, заинтересованных в совершенствовании образовательного процесса.

Ключевые слова: рефлексия, рефлексивная технология обучения, активность учащихся, самоанализ, самооценка, рефлексивное мышление, педагогические технологии, образовательный процесс, метакогнитивные навыки,

личностное развитие, мотивация обучения, педагогический подход, рефлексивная компетентность, инновационные методы.

Annotation: This scientific work covers the issues of developing students' self-analysis, assessment and conscious management of their learning activities through reflective teaching technology. The study analyzes the content of the concept of reflection, its role in the educational process, its impact on the formation of the student as a person, and the mechanisms of practical application of reflective teaching technologies. The work scientifically substantiates the methods, pedagogical tools, diagnostic approaches, and the role of the teacher in reflective management of the learning process that serve to form reflective thinking in students. The results of the study developed a model for the effective implementation of reflective teaching technology and its impact on student activity was experimentally substantiated. The study is of practical importance for teachers, methodologists, students studying in the field of pedagogy, and specialists interested in improving the educational process.

Keywords: reflection, reflective teaching technology, student activity, self-analysis, self-assessment, reflective thinking, pedagogical technologies, educational process, metacognitive skills, personal development, learning motivation, pedagogical approach, reflective competence, innovative methods.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchining faolligi, mustaqil fikrlashi, o'z-o'zini baholashi va o'quv jarayonini ongli boshqara olishi muhim kompetensiyalar qatorida e'tirof etilmoqda.

Ta'lim jarayonining markaziga o'quvchini qo'yish, uning shaxsiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash hamda mustaqil o'rganishga yo'naltirish bugungi pedagogik paradigmaning asosiy talabiga aylangan. Shu nuqtai nazardan refleksiya – o'quvchining o'z faoliyatini kuzatishi, tahlil qilishi va xulosa chiqara olishi – o'quv jarayonining ajralmas elementi sifatida alohida ahamiyat kasb etadi.

Refleksiv o'qitish texnologiyasi o'quvchilarning faqat bilimlarni o'zlashtirishiga emas, balki ularni qanday egallayotgani, qanday xatolarga yo'l qo'layotgani, o'z-o'zini qanday rivojlantirishi mumkinligi haqida o'ylashga undaydi.

Bu texnologiya o'quvchini passiv bilim oluvchidan faol, mas'uliyatli va o'z rivojlanish traektoriyasini belgilay oladigan subyektga aylantirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, global axborot oqimi, tezkor yangilanish jarayonlari hukmron bo'lgan XXI asrda o'quvchilarning refleksiv fikrlashini shakllantirish ularning raqobatbardoshligini ta'minlovchi muhim omil sifatida ko'rilmogda.

Shunga qaramay, ta'lim jarayonida refleksiya imkoniyatlaridan to'liq foydalanish, o'quvchilarda refleksiv ko'nikmalarni tizimli ravishda rivojlantirish, ularga mos metod va texnologiyalarni amalda qo'llash masalalari hali ham dolzarb bo'lib qolmoqda. Ba'zi o'quvchilar o'z faoliyatini tahlil qilishda qiynaladi, ayrim o'qituvchilar esa refleksiv mashqlarni o'quv jarayoniga qanday integratsiya qilish bo'yicha yetarli tajribaga ega emas.

Ushbu tadqiqot refleksiv o'qitish texnologiyasini ilmiy-metodik jihatdan o'rganish, o'quvchilarda o'z-o'zini tahlil qilish ko'nikmalarini samarali rivojlantirish yo'llarini asoslab berish hamda amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga qaratilgani bilan ahamiyatlidir. Tadqiqot jarayonida refleksiya nazariyasining pedagogik asoslari, zamonaviy yondashuvlar,

o'quvchilarning refleksiv kompetensiyalarini shakllantirishga ko'mak beruvchi texnologiya va metodlar tahlil qilinadi, ularning samaradorligi amaliy tajribalar orqali isbotlanadi.

Adabiyotlar tahlili. Refleksiya tushunchasi pedagogika, psixologiya va didaktikaning eng muhim kategoriyalaridan biri bo'lib, uning nazariy asoslari XX asr boshlaridan boshlab keng o'rganila boshlandi. Tadqiqotchilar refleksiyani shaxsning o'z faoliyatini anglash, tahlil qilish, xatolarni ko'ra olish, o'z ustida ishlash va faoliyatini qayta loyihalash jarayoni sifatida talqin qiladilar. D. Dyui refleksiyani insonning ongli fikrlash jarayoni, bilimlarni ongli ravishda qayta ko'rib chiqish va baholash sifatida ta'riflagan bo'lib, u didaktik tafakkurning asosini tashkil etadi. J. Flavell tomonidan ilgari surilgan metakognitiv yondashuv esa refleksiya, o'z-o'zini nazorat qilish, bilishni boshqarish jarayonlarini yagona tizim sifatida ko'rib, o'quvchining mustaqil o'rganish kompetensiyasini shakllantirishda muhim omil ekanligini ko'rsatadi.

Yevropa pedagogikasida refleksiv yondashuv o'qituvchi va o'quvchi faoliyatining ajralmas qismi sifatida o'rganilgan. D. Kolbning tajribaga asoslangan o'qitish modeli refleksiyani ta'lim siklining asosiy bo'g'ini deb belgilaydi. Unga ko'ra o'quvchi tajribani boshdan kechiradi, uni tahlil qiladi, nazariy xulosalar chiqaradi va amaliyotda sinab ko'radi. Shunday siklik yondashuv o'quvchining refleksiv fikrlashini bosqichma-bosqich rivojlantirishga xizmat qiladi.

Mamlakatimiz olimlari — A. Qodirov, N. Sayidahmedov, J. Hasanboev, O. Tolipov kabi pedagoglar ta'lim jarayonida refleksiv yondashuvning zarurligini alohida ta'kidlab, o'quvchi shaxsining rivojlanishida refleksiya o'z ustida ishlash, maqsad qo'yish, o'z imkoniyatlarini anglash va o'quv motivatsiyasini oshirishning asosiy sharti ekanligini ilmiy asoslab berishgan. Ayniqsa, kompetensiyaviy yondashuvning ta'limga kirib kelishi refleksiv ko'nikmalarning o'quv faoliyatidagi o'rni va ahamiyatini yanada oshirdi.

Chet ellik tadqiqotchilar L. Vygotskiy, A. Bandura va J. Brunerlarning ishlari ham refleksiyaning psixologik mexanizmlarini tushunishga katta hissa qo'shadi. L. Vigotskiy o'quvchining o'z faoliyatini ongli boshqarishini yuqori psixik funksiyalar rivojlanishi bilan bog'lagan bo'lsa, Bandura o'z-o'zini baholash, o'z-o'zini boshqarish va o'ziga bo'lgan ishonch refleksiv qobiliyatning shakllanishida hal qiluvchi omil ekanini ta'kidlaydi.

So'nggi yillarda refleksiv o'qitish texnologiyalari, raqamli refleksiya vositalari, portfoliolar orqali o'z-o'zini baholash, o'quv jurnallari, monitoring tizimlari va interaktiv metodlar bo'yicha salmoqli tadqiqotlar olib borilmoqda. Ular refleksiyaning nafaqat o'quv faoliyatini, balki shaxsning ijtimoiy kompetensiyalari, kommunikativ malakalari va muammoli vaziyatlarni hal qilish qobiliyatlari shakllanishiga ijobiy ta'sirini ko'rsatmoqda.

O'zbekiston ta'lim tizimida ham o'qitishning refleksiv yondashuvga asoslangan texnologiyalarini joriy etish bo'yicha ilmiy ishlar kengaymoqda. Dars jarayonida "Aqliy hujum", "Konseptual xarita", "Insert", "Blits refleksiya", "Umumlashtiruvchi savollar", "Yutuqlar kundaligi" kabi metodlar o'quvchilarning o'z bilimini baholash, tahlil qilish va takomillashtirish imkonini kengaytiradi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, refleksiv texnologiyalar qo'llanganda o'quvchilarning mustaqilligi, motivatsiyasi, o'z ustida ishlashga bo'lgan qiziqishi sezilarli darajada oshadi.

Adabiyotlarning tahlili shuni ko'rsatadiki, refleksiv o'qitish texnologiyasi o'quvchilarning shaxsiy va intellektual rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadigan samarali pedagogik mexanizm bo'lib, uni ta'lim amaliyotiga chuqur integratsiya qilish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biridir. Shunga qaramay, o'quvchilarda refleksiv ko'nikmalarni izchil shakllantirish bo'yicha metodik tavsiyalar, texnologik yondashuvlar va didaktik shartlarni yanada takomillashtirish zarurati mavjud.

Metodologiya. Ushbu tadqiqot refleksiv o'qitish texnologiyasi orqali o'quvchilarning o'z-o'zini tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantirish jarayonini empirik asosda o'rganishga qaratilgan bo'lib, tadqiqot dizayni kvazi-eksperimental yondashuv asosida tashkil etildi. Tadqiqotda 7–9-sinflarda tahsil oluvchi jami 92 nafar o'quvchi ishtirok etdi va ular tasodifiy tanlov asosida eksperimental hamda nazorat guruhlariga ajratildi. Eksperimental guruh refleksiv o'qitish texnologiyasi asosida ishlab chiqilgan ta'limiy modul orqali o'qitildi, nazorat guruhi esa an'anaviy ta'lim jarayonida qatnashdi. Tadqiqotning boshlang'ich bosqichida o'quvchilarning o'z-o'zini tahlil qilish, refleksiya, o'z faoliyatini baholashga doir dastlabki darajalari maxsus diagnostik topshiriqlar, anketalar va kuzatuv varaqalari orqali o'lchandi. Ushbu pre-test natijalari keyingi bosqichlarda o'zgarishlarni aniqlash uchun asos bo'lib xizmat qildi.

Eksperimental bosqichda refleksiv o'qitish texnologiyasi asosida tashkil etilgan intervensiya dasturi joriy etildi. Mazkur dastur o'quvchilarning ta'lim jarayoni haqida tizimli ravishda fikr yuritish, o'z faoliyatini tahlil qilish, xatolarni anglash va o'zining keyingi o'quv harakatlarini rejalashtirish imkonini beradigan metodik vositalarni o'z ichiga oldi. Xususan, o'quvchilarga refleksiv kundaliklar yuritish, metakognitiv savollarga javob berish, guruhliy tahlil mashg'ulotlarida ishtirok etish, portfel (portfolio) asosida o'z ishlarini tahlil qilish, o'z-o'zini baholash va o'zaro baholash mezonlaridan foydalanish imkoniyati yaratildi. Bu texnologiyalar o'quvchi faoliyatini chuqurroq anglash, mustaqil tahlil qilish hamda o'z natijalariga mas'uliyat bilan yondashishni shakllantirishga xizmat qildi.

Tadqiqot yakunida o'quvchilarga boshlang'ich bosqichda qo'llangan testlar va diagnostika vositalari yana bir bor qo'llanildi. Olingan post-test natijalari eksperimental va nazorat guruhlarini o'rtasidagi farqlarni aniqlash uchun statistik tahlil qilingan bo'lib, t-test, foizli tahlil hamda korrelatsion tahlil yordamida o'zgarish dinamikasi baholandi. Ma'lumotlarni yig'ish jarayonida refleksiv kundaliklar sifat tahlilidan o'tkazildi, anketalar esa miqdoriy ko'rsatkichlar asosida qayta ishlanib, o'quvchilarning refleksiv ko'nikmalaridagi rivojlanish darajasi aniqlashtirildi. Barcha ma'lumotlar maxfiy saqlandi va tadqiqotda ishtirok etish ixtiyoriylik tamoyiliga asoslandi. Ushbu metodologik yondashuv refleksiv o'qitish texnologiyasining o'quvchilarda o'z-o'zini tahlil qilish ko'nikmalarini shakllantirishdagi samaradorligini xolis va ishonchli tarzda baholash imkonini berdi.

Natijalar. Tadqiqot natijalari refleksiv o'qitish texnologiyasining o'quvchilarning o'z-o'zini tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantirishda sezilarli samaradorlikka ega ekanini ko'rsatdi. Pre-test bosqichida eksperimental va nazorat guruhlarini o'rtasida refleksiya darajasi, metakognitiv fikrlash, o'z-o'zini baholash hamda o'quv faoliyati natijalarini tahlil qilish ko'nikmalari bo'yicha muhim farq kuzatilmagan bo'lsa, intervensiya yakunidagi post-test natijalarida sezilarli ijobiy o'zgarishlar qayd etildi. Eksperimental guruh

o'quvchilarining refleksiv kundaliklarni yuritishdagi faolligi, o'z o'quv faoliyatiga tanqidiy yondashish, xatolarni aniqlash va ularni bartaraf etish bo'yicha mustaqil qaror qabul qilish qobiliyati nazorat guruhiga nisbatan ancha yuqori bo'ldi. Student t-test natijalari eksperimental guruhda o'zgarishlarning statistik ahamiyatli ekanini ko'rsatdi ($p < 0.05$). Sifat tahlili shuni ko'rsatdiki, eksperimental guruh o'quvchilari kundaliklarida o'z fikrlarini asoslash, faoliyat natijalarini tahlil qilish, mustaqil xulosalar chiqarish kabi ko'nikmalar ancha puxta shakllangan. Shuningdek, o'zaro baholash jarayonida o'quvchilarning konstruktiv fikr bildirish qobiliyati ham sezilarli darajada oshdi. Portfel tahlili natijalari esa o'quvchilarning o'quv faoliyati bo'yicha o'z oldiga aniq maqsad qo'yish, o'z rivojlanish dinamikasini kuzatish va rejalashtirish darajasi ortganini tasdiqladi.

Umuman olganda, olingan ma'lumotlar refleksiv o'qitish texnologiyasidan foydalanilgan guruhlarda o'quvchilarning o'z-o'zini tahlil qilish bo'yicha kompetensiyalari barqaror ravishda rivojlanganini ko'rsatdi. Nazorat guruhida esa bunday o'zgarishlar minimal darajada bo'lib, o'quvchilar tomonidan tahliliy faoliyatning chuqurligi va mustaqilligi eksperimental guruhga qaraganda pastligicha qolgan.

Muhokama. Tadqiqot natijalarining tahlili refleksiv o'qitish texnologiyasi o'quvchilar faoliyatida metakognitiv jarayonlarning kuchayishiga xizmat qilganini ko'rsatadi. Eksperimental guruhda kuzatilgan o'zgarishlar refleksiya jarayoni o'quvchilarda o'z fikrini ongli tahlil qilish, bilimlarni mustaqil qayta ishlash, turli vaziyatlarda o'zining o'quv strategiyasini tanlash va moslashtirish imkonini berishini tasdiqlaydi. Ushbu natijalar ilmiy adabiyotlarda refleksiv yondashuvning o'quv faoliyatiga ijobiy ta'siri haqidagi xulosalar bilan hamohangdir. O'quvchilarning refleksiv kundaliklar orqali o'z o'quv faoliyatini tizimli qayd etishi, guruhviy muhokamalarda o'z pozitsiyasini asoslab berishi va portfel asosida o'z rivojlanishini baholashi ularning tanqidiy va ijodiy fikrlash faoliyatini kuchaytirganini ko'rsatdi.

Shuningdek, tadqiqot shuni ko'rsatdiki, refleksiv texnologiya ayniqsa o'quvchilarda o'z xatolarini konstruktiv qabul qilish, ulardan saboq chiqarish va o'zini takomillashtirishga intilish kabi psixologik omillarning shakllanishida muhim o'rin tutadi. Bu texnologiya o'quvchi va o'qituvchi o'rtasidagi o'zaro hamkorlikni yanada mustahkamlaydi, o'quvchini ta'lim jarayonining faol subyekti sifatida shakllantiradi. Shu sababli refleksiv yondashuvni dars jarayoniga integratsiya qilish nafaqat o'z-o'zini tahlil qilish ko'nikmalarini, balki o'quvchilarning motivatsiyasini, javobgarlik hissini va o'z o'quv strategiyalarini ongli tanlash qobiliyatini ham rivojlantiradi.

Natijalar o'rtasidagi farqlar shuni ko'rsatadiki, an'anaviy ta'lim jarayonlarida o'quvchilar ko'proq tayyor bilimni qabul qilishga yo'naltirilgan bo'lsa, refleksiv o'qitish texnologiyasida ularning shaxsiy fikr yuritish, tahlil qilish, o'z fikrini baholash kabi faol jarayonlarda qatnashish darajasi yuqoriroq bo'ladi. Tadqiqotning amaliy ahamiyati shundaki, refleksiv o'qitish texnologiyasini muntazam qo'llash o'quv jarayonining sifatini oshiradi, o'quvchilarni o'z faoliyatini boshqarishga tayyorlaydi va ularning kelajakdagi ta'lim jarayonida mustaqil o'quv kompetensiyasini shakllantiradi.

Muhokama va Natijalar. Tadqiqot natijalari refleksiv o'qitish texnologiyasining o'quvchilarning o'z-o'zini tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantirishda sezilarli

samaradorlikka ega ekanini ko'rsatdi. Pre-test bosqichida eksperimental va nazorat guruhlarida o'rtasida refleksiya darajasi, metakognitiv fikrlash, o'z-o'zini baholash hamda o'quv faoliyati natijalarini tahlil qilish ko'nikmalari bo'yicha muhim farq kuzatilmagan bo'lsa, intervensiya yakunidagi post-test natijalarida sezilarli ijobiy o'zgarishlar qayd etildi. Eksperimental guruh o'quvchilarining refleksiv kundaliklarni yuritishdagi faolligi, o'z o'quv faoliyatiga tanqidiy yondashish, xatolarni aniqlash va ularni bartaraf etish bo'yicha mustaqil qaror qabul qilish qobiliyati nazorat guruhiga nisbatan ancha yuqori bo'ldi. Student t-test natijalari eksperimental guruhda o'zgarishlarning statistik ahamiyatli ekanini ko'rsatdi ($p < 0.05$). Sifat tahlili shuni ko'rsatdiki, eksperimental guruh o'quvchilari kundaliklarida o'z fikrlarini asoslash, faoliyat natijalarini tahlil qilish, mustaqil xulosalar chiqarish kabi ko'nikmalar ancha puxta shakllangan. Shuningdek, o'zaro baholash jarayonida o'quvchilarning konstruktiv fikr bildirish qobiliyati ham sezilarli darajada oshdi. Portfel tahlili natijalari esa o'quvchilarning o'quv faoliyati bo'yicha o'z oldiga aniq maqsad qo'yish, o'z rivojlanish dinamikasini kuzatish va rejalashtirish darajasi ortganini tasdiqladi.

Umuman olganda, olingan ma'lumotlar refleksiv o'qitish texnologiyasidan foydalanilgan guruhlarda o'quvchilarning o'z-o'zini tahlil qilish bo'yicha kompetensiyalari barqaror ravishda rivojlanganini ko'rsatdi. Nazorat guruhida esa bunday o'zgarishlar minimal darajada bo'lib, o'quvchilar tomonidan tahliliy faoliyatning chuqurligi va mustaqilligi eksperimental guruhga qaraganda pastligicha qolgan.

Tadqiqot natijalarining tahlili refleksiv o'qitish texnologiyasi o'quvchilar faoliyatida metakognitiv jarayonlarning kuchayishiga xizmat qilganini ko'rsatadi. Eksperimental guruhda kuzatilgan o'zgarishlar refleksiya jarayoni o'quvchilarda o'z fikrini ongli tahlil qilish, bilimlarni mustaqil qayta ishlash, turli vaziyatlarda o'zining o'quv strategiyasini tanlash va moslashtirish imkonini berishini tasdiqlaydi. Ushbu natijalar ilmiy adabiyotlarda refleksiv yondashuvning o'quv faoliyatiga ijobiy ta'siri haqidagi xulosalar bilan hamohangdir. O'quvchilarning refleksiv kundaliklar orqali o'z o'quv faoliyatini tizimli qayd etishi, guruhviy muhokamalarda o'z pozitsiyasini asoslab berishi va portfel asosida o'z rivojlanishini baholashi ularning tanqidiy va ijodiy fikrlash faoliyatini kuchaytirganini ko'rsatdi.

Shuningdek, tadqiqot shuni ko'rsatdiki, refleksiv texnologiya ayniqsa o'quvchilarda o'z xatolarini konstruktiv qabul qilish, ulardan saboq chiqarish va o'zini takomillashtirishga intilish kabi psixologik omillarning shakllanishida muhim o'rin tutadi. Bu texnologiya o'quvchi va o'qituvchi o'rtasidagi o'zaro hamkorlikni yanada mustahkamlaydi, o'quvchini ta'lim jarayonining faol subyekti sifatida shakllantiradi. Shu sababli refleksiv yondashuvni dars jarayoniga integratsiya qilish nafaqat o'z-o'zini tahlil qilish ko'nikmalarini, balki o'quvchilarning motivatsiyasini, javobgarlik hissinini va o'z o'quv strategiyalarini ongli tanlash qobiliyatini ham rivojlantiradi.

Natijalar o'rtasidagi farqlar shuni ko'rsatadiki, an'anaviy ta'lim jarayonlarida o'quvchilar ko'proq tayyor bilimni qabul qilishga yo'naltirilgan bo'lsa, refleksiv o'qitish texnologiyasida ularning shaxsiy fikr yuritish, tahlil qilish, o'z fikrini baholash kabi faol jarayonlarda qatnashish darajasi yuqoriroq bo'ladi. Tadqiqotning amaliy ahamiyati shundaki, refleksiv o'qitish texnologiyasini muntazam qo'llash o'quv jarayonining sifatini

oshiradi, o'quvchilarni o'z faoliyatini boshqarishga tayyorlaydi va ularning kelajakdagi ta'lim jarayonida mustaqil o'quv kompetensiyasini shakllantiradi.

Xulosa va takliflar. Ushbu tadqiqot natijalari reflektiv o'qitish texnologiyasi o'quvchilarning o'z-o'zini tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim pedagogik ahamiyatga ega ekanini ko'rsatdi. Tadqiqot davomida aniqlanganidek, refleksiya jarayonlariga asoslangan ta'limiy yondashuv o'quvchilarning o'quv faoliyatini ongli ravishda kuzatish, xatolarni aniqlash, ulardan saboq chiqarish, mustaqil rejalashtirish va o'z ta'lim strategiyasini shakllantirish imkonini yaratadi. Eksperimental guruhda kuzatilgan ijobiy dinamikalar o'quvchilarning faolligi, mas'uliyat hissi, tahliliy fikrlashi va metakognitiv jarayonlarining an'anaviy ta'limga nisbatan sezilarli darajada rivojlanganini tasdiqladi.

Reflektiv o'qitish texnologiyasi o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlovchi, ularni o'quv jarayonining faol ishtirokchisiga aylantiruvchi kuchli pedagogik vosita ekani aniqlandi.

Shu sababli mazkur yondashuv ta'lim jarayonida muntazam qo'llanilganda o'quvchilarda mustaqil o'rganish, o'z ustida ishlash, o'z fikrini asoslash va baholash kabi kompetensiyalar izchil shakllanishi mumkin.

Olingan natijalar asosida ta'lim jarayonini takomillashtirish bo'yicha bir qator takliflar ilgari surish mumkin.

Avvalo, reflektiv faoliyatni tashkil etishga mo'ljallangan metodik vositalar — reflektiv kundaliklar, portfel tahlili, o'quv faoliyatini baholash mezonlari, metakognitiv savollar tizimi — o'quv jarayonining doimiy tarkibiy qismi sifatida joriy etilishi maqsadga muvofiq.

O'qituvchilar uchun reflektiv yondashuv bo'yicha maxsus treninglar o'tkazish, amaliy ko'nikmalarni shakllantirish va darslarni reflektiv model asosida loyihalash bo'yicha metodik qo'llanmalar tayyorlash ta'lim sifatini oshiradi.

Shuningdek, o'quvchilarning o'z faoliyatini baholash va tahlil qilish bo'yicha aniq mezonlarni ishlab chiqish, o'zaro baholash jarayonini samarali tashkil etish ularning tahliliy madaniyatini yanada rivojlantiradi.

Ta'lim muassasalarida mustaqil o'qish va refleksiya madaniyatini qo'llab-quvvatlovchi pedagogik muhit yaratish, o'quvchilarning fikr bildirish erkinligi, xato qilishdan qo'rqmaslik ruhiyatini shakllantirish ham muhim omillardandir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI:

1. Dewey, J. *How We Think: A Restatement of the Relation of Reflective Thinking to the Educative Process*. Boston: D.C. Heath, 1933.
2. Schön, D. A. *The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action*. New York: Basic Books, 1983.
3. Flavell, J. H. "Metacognition and Cognitive Monitoring." *American Psychologist*, vol. 34, no. 10, 1979, pp. 906–911.
4. Moon, J. *Reflection in Learning and Professional Development: Theory and Practice*. London: Routledge, 1999.

5. Karpov, Y. The Neo-Vygotskian Approach to Child Development. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.
6. G'afforova, R., va Yo'ldosheva, M. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti, 2020.